

Diplomamunka tervezet

A dolgozat címe: A külföldiek magyarországi lakhatását ellenőrző hatóságok vizsgálata az első idegenrendészeti törvény megszületésétől hazánk második világháborúba történő belépéséig tartó időszakban.

Az I. fejezetben részletesen kívánom bemutatni a századforduló migrációs folyamatait, s a bevándorlás kérdésköre mellett, a kivándorlással kapcsolatos szakirodalom feldolgozása is a szakdolgozat részét képezi. Jogforrások tekintetében pedig a 1903. évi IV. törvénycikk, a kivándorlásról, és az 1881. évi XXXVIII. törvénycikk, a kivándorlási ügynökségekről jelentik a vizsgálódás középpontját. Az 1903-as, a téma szempontjából releváns országgyűlési felszólalásokat is tanulmányozom, valamint több ország, köztük az Egyesült Államok korabeli bevándorlási politikájának bemutatása is a dolgozat részét képezi.

A II. fejezetben bővebben tárgyalom a községi illetőség intézményét hazánk területén történő megjelenésétől kezdve, jogesetekkel alátámasztva. A községi illetőséget 1859. április 24-én kibocsátott császári nyílt parancs vezette be. A magyar területeken a 7863/1869. számú belügyminiszteri rendelet értelmében azonban nem emelkedett kötelező erőre.

A III. fejezetben az idegenek ellenőrzésével foglalkozó hatóságok idegenrendészeti feladatainak teljes körű bemutatására törekszem, a városi rendőrség államosításához vezető utat levéltári dokumentumok segítségével példán keresztül tárom fel.

Különösen Vas vármegye alispáni iratait használom fel. A városi rendőrség tevékenységét a dualizmus korában Szombathely város példája jól illusztrálja. A városi rendőri szervezet Szombathelyen már a kiegyezés korában kialakult. Egy 1870-ben kiadott szervezeti és működési szabályzat alapján a városkapitányi hivatal felállításáig a rendőrséget a városbíró alá rendeli. A szabályzat rögzíti a rendőrség jogait: rendfenntartás, figyelmeztetés, letartóztatás és fegyverhasználat. A kötelességei elsősorban közrendészeti feladataiból fakadnak. Ez némiképp módosul, amikor 1872-től a rendőrkapitány a városi közgyűlés és a tanács felelős közegeként a kapitányi hivatal vezetője lesz. Ettől fogva a rendőrkapitánynak a közigazgatási funkciói erősödnek, melyek között megtalálható a bejelentési és idegenügy kezelése is.

Kiemelést érdemel a Magyar Királyi Határrendőrség bemutatása, ahol nemcsak a szervezet életének jogszabályi változásaira koncentrálok a közigazgatás rendszerén belüli

elhelyezkedése szempontjából, hanem sokrétű feladat- és hatáskörét is körüljáróm. Tanulmányomban a határátlépés, a határőrizet és az útlevelügy háború előtti előzményeinek áttekintése után arra teszek kísérletet, hogy bemutassam e klasszikusan belügyinek mondható kérdéskör katonai jelentőségét, honvédelmi kapcsolódásait és háborús szabályozását. Az 1903-as útlevelügyről szóló törvény (1903. évi VI. törvénycikk) megszületése, a 70.000/1904-es B.M. rendelet jelentik a kiindulási pontot.

A háborús jogalkotás eredményeként pedig a 45 1914. évi 5.475. M.E. számú rendelet, a bejelentési kötelezettség belföldiekre való kiterjesztéséről, valamint a magyar királyi minisztérium 1915. évi 285. M. E. rendelete, az útlevelkötelezettség elrendeléséről jelentik a témám szempontjából adekvát joganyagot.

Nem mehetünk el szó nélkül a határ ellenkező oldalán az ország területére belépni szándékozókra a háború éve alatt történő ellenőrzésére vonatkozó jogi megoldások ismertetése mellett, így a m. kir. minisztérium 1915. évi 2.987. M. E. számú rendelete, az idegenek és a náluk lévő tárgyak fokozott ellenőrzéséről is bemutatásra kerül.

A IV. fejezet a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság bemutatása a Nemzeti Levéltár anyagán kívül a folyamatos, jelenleg is tartó kutatómunka eredményeként az Állambiztonsági Levéltár iratanyagának feldolgozásával egészül ki, a 4.1. szekciójának A-608-as iratcsomójának és a 3.1.9. V-103599 dokumentumgyűjtemény forrásainak feldolgozását végzem el szakdolgozatomban.

Kiemelt figyelmet fordítok a szervezet feladatainak bővülésére, az állampolgárság igazolásának problematikus folyamatára, s Pásztóy Ámon visszaemlékezéseire.

Külön tanulmányozom Thomas Mann magyarországi látogatásait a KEOKH szempontjából.

A végzés fél évében bemutatott TDK-pályamunka egy korábban megkezdett, folyamatos tudományos, illetve művészeti diákköri műhelymunka eredménye, így az megfelel a felhívásban foglalt követelményeknek. A TDK dolgozat a későbbi szakdolgozatnak részegysége.

